

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. Auito presbytero.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

& grauem de eo poenam sumpsit, quæ in Persarum fines deduxit, & effecit, ut illic eius misera erumperet anima. Nam cum Rex Persarum magna in eum ira astuaret propter suos interfectos, ut qui esset iniustus & foedifragus, & pacis inimicus, & iste cum magna arrogantia & exultatione appropinquasset Persidi, & bellum inter eos erupisset, & impius turpiter esset victus, iuste plagam illam accepit in visceribus: risus quidem à daemonibus, qui ipsum deceperant: risus autem à Christianis quoque, quibus se esse facturum pessima erat minatus vir perniciosissimus. Quocirca par est, ut nos quoque Deum glorificemus, qui nō longo tempore emittit virgam super sortem infortiorum, sed celerem dat salutem & spe maiorem ijs, qui eum diligunt. Quoniam eum decet omnis honor, & gratiarum actio, cum patre principio carente, & viuifico spiritu, nunc & in secula seculorum, Amen.

Juliani interitus.

VITA S. AVITI PRESBYTERI, EX EGREGIIS

MS. CODICIBVS, PER F. LAUR. SVRIVM MVTA

to ferè stylo descripta. Est enim valde obscuro sermone, sed tamen ante annos plus minùs mille grauitè contexta à quodam sancti viri propè equali.

Iunij 17.
Cap. 1.
Patria S.
Auiti.

AVITVS apud Aurelianos plebeio ex sanguine ortus, parentes habuit humili loco natos. Matri eius patria fuit Virdunum, cui ingenuitatem virtus & meritum conciliauit. Ut autem Aureliam proficisceretur, inopia & egestas eam compulit. Nupsit verò illic cuidam Belsicola, cui peperit Auitum egregium filium, qui quandoque populo magnam esset salutem allaturus. Eo nascente, ingens lumen in cubiculo apparuisse, certa relatione compertum est, ita ut eo splendore obstetrices ab officio sint deterritæ, tantique miraculi percussæ stupore, non fuerint ausæ lumen illud caeleste intueri. Sed Dominus præsciens futurorum, non ignorans futurum illum fidelem seruum suum, in ipso ortu eum sanctificauit.

Cap. 2.
Fit monachus.

Creuit inde puer, & cum infantia rudimenta excessisset, ad Misticianense monasterium deuotus aduolauit, depositaque coma, monachum professus est. Cum autem necdum Abbati, sed etiam omnibus pura animi simplicitate obediret, monachi quidam inuidia correpti, fatuum eum vel brutum appellabant, crebrò illi obtrectantes. Habebat verò pro more, partem ciborum suorum clam egenis impartiri, sapè etiam sibi detractis vestibus illorum tegere nuditatem. Abbas itaque caeleste in illo lumen considerans, tacitus illum amare cepit, construxitque ei cellulam intra vestibulum monasterij procul ab alijs, ne eius ieiunandi & vigilandi assiduitas à fratribus ostentationi & arrogantia tribueretur. Ut verò omnes manifestis indicijs Dei hominem eum esse perspicuè cognouerunt, inuito Cellarij munus demandarunt. Non potuit ille recusare Abbatis imperium: sed cum eam ministerij sarcinam in suos humeros recepisset, ab immiti familia, crebris insidijs honesta eius simplicitas appetita & exagitata est.

Cap. 3.

Secedit in locum desertum.

Fit Abbas sui monasterij.

Quadam autem nocte, cum ex more Abbati incumbere volenti inseruisset, cingulum cum clauibus colligatis cautè ad eius caput deposuit, relictoque illo onere ad Cellaria loca abditissima secessit: vbi cellulam è vilibus texens virgultis, multis diebus delituit, decem plus minùs milliaribus procul à monasterio. Cumque Abbas ad nocturnas laudes canendas pro consuetudine surgeret, labète cingulo, clauium cellarij strepitum audit. Obstupescens igitur, nihil dubitat aufugisse Auitum, citusque ad cellulam eius se conferens, omneque cœnobium & cellula nemorosa septa perlustrans, nulla ratione inuenire potuit, quem noctis tenebræ faciliè occultabant. Non multum autem intercessit temporis, cum vir sanctissimus Maximinus, qui per id tempus Abbatis ministerio perfunctus erat, migravit ad caelos: cuius sacro humato corpore, monachi ad inquirendum Auitum simul omnes profecti sunt, tandemque repertum, ad monasterium precibus flexum adducunt, sibique Abbatem, pontifice iubente, constituunt.

Tum

Tum verò ingrato sub fasce humilitas sublimata gemiscit: rursumque fugam mēditans vir Dei, terrena fastigia respuens, vno tantum puero comite contentus, vastas solitudines latitaturus expetit. Cap. 4. Erat quidam eremi locus, nemorosa fronde contentus, planeque abditissimus in Picēiacē syluā fundo, quem olim prisca manus construxerat, hedereque complexu horrebant culmina sensim diruta. Ibi ille vltro sese in illud protudit desertum, exiguaque ex corticum fragmentis domum prouidus Christianicola sibi construens, longe à villarum culminibus clandestinum amplectitur exilium: & diu multumque, ruricolis ignotus, pomiferis dapibus, quas sylua ministrabat, sese sustentat. Rurfus fugit in eremum.

Per id tempus, vberimos glandium prouentus nemus omne suppeditauit: cumque duo subulci immensam illam vastitatem lustrarent, vnus iam olim mutus longo silentio, fratrem per auia comitabatur. Itaque pastoralis ritu inter caruleæ noctis spatia accensis tedis vagantem pecudē illis sequentibus, subito extinctis tedis ab immenso imbre, pecus ab oculis euauit, & omnia rapuere tenebrae: nec iam spem vllam luminis recuperandi eremi vastitas offerebat. Interim formidantes gregi, oculis maiori cura inuigilant. Tandem velut stellam radiantis Olympi procul ignem conspiciunt, atque eodem mutus ille, non tam vocibus, quam nutibus vsurus, properat. Vbi ad tugurium beati viri peruenit, fixus in limine, balbutiensque, protensa teda nutibus rogat ignem sibi commodari. At vir Dei in medijs densæ noctis tenebris cernēs hominem tetra facie, deformi capite, vilibus pannorum fragmentis semirectum, non nihil perterritus, quod putaret se aliquod immanis eremi monstrum videre, aut inter nocturnas tempestates dæmonem sibi apparere, mox ad orationis præsidia suo more confugiens, humi se prosternit, & diu multumque Dominum deprecanscum lachrymis, orat indicari sibi, vtrum à bono vel malo sit is, qui se ipsi representet, & vt nullis artibus illum celari patiatur, quin & genus & conatus suos exponat. Post preces à terra surgens, Crucis signum manu pingit contra hominem, sicque affatur ignotum: *Quisnam sis, tam subito meo illatus tugurio, prorsus ignoro: sed per Christum omnipotentis Dei filium, cruci suffixum, te adiuro, vt cuius generis monstrum sis, vel quid in desertis his locis agas, mihi edicas.* Mox ad imperantis vocem in fontis lingua laxatur, voxque intra fauces renascitur: indicat homo, quid necessariorum petiturus venerit: fatetur maiora se accepisse, quæ petierit, quippe qui lumen solum experens, etiam vocem sine precio referat. Deinde sentiens viri Dei virtutem, ad eius pedes se abijcit, immensas agit gratias pro collata sibi medicina. At vir Dei intelligens hominem non tam à pastoribus, quam ab ipso Deo ad se missum, multum lætatur Dei beneficio, eique gratias agit: hominem quoque complexus, Crucis signo munit, redditoque lumine incolumem à se dimittit, qui querulus ad ipsum venerat. Cap. 5.

Porro autem effrenis porcorum grex cum custode longius abscesserat, nec iam scire potuit homo, vbi illum inter opaca sylvarum & noctis umbras quæreret. Mox non iubilo complet nemus, & fratris nomen crebra voce compellat. Ille vt nomen suum audit iactari per auras, obstupescit, turbatusque animo, miratur quis vel muto reformaret vocem, vel importunis clamoribus ipsum ausit appellare, vel prius incognitus eodem aduenerit. Hæc autem illo inter arborum umbras cogitante, lumen obuui conspicitur, aduentantisque, vultus exploratur. Postquam ergo prodente lumine fratrem incolumem vidit, irruit in collum eius, eumque complexans, gaudia lachrymis permiscet, seiscitatur de medico, virtutis vim illo narrante cognoscit. Cap. 6.

Sole orto, ambo pariter properant ad hominem Dei: prostrati, ingentes agunt gratias, grandem pro impetrata sanitate porcum offerunt sacerdoti. Sed cum ille omnem sibi carnis esum penitus interdixisset, noluit accipere, iubet suo gregi porcum restitui, obsecrat, ne vel ipsum, vel locum, aut rem gestam vlli reuelent. Sed celari diu non potuit, quod celestis virtus ipso Domino iubente prodebat. Digrediuntur inde à viro Dei, mutusque ad paternas aedes iam bene vocalis remittitur: qui vbi festinus paternæ domus limen excessit, in medio stans, in has prorumpit voces: *En genitor optime, natus tuus multos dudum damnatus per annos, hodiè te noua salutis voce compellat, & celesti virtute soluta lingua te pronunciat. Surgite ergo læti & alacres, & vnà mecum simul omnes abite ad syluas, diuinum medicum veneraturi, & sancto Auito pro redita mihi voce gratias acturi in deserto. Pater ergo vt audiuit filium rem gestam ordine explicantem, paululum substitit: inde in collum filij incumbens, membra complectitur, & multis inter gaudia lachrymis caput eius rigat. Occurrit etiam mater nominis hilaris, cupiens filium audire loquentem. Mox in vicinis rei gestæ fama diffunditur.* Cap. 7.

Multi ad eum morbi cōfluunt, & sanantur.

ditur, & Auitus ubiq; celebratur. Undique deuoti confluunt populi, arctaq; destructos ad sanctum semita ducit tugurium sacerdotis: languentium cum turba cupit attingere, immensa miseris stipatur sylua cateruis. Versari videtur in foro, qui prius abditus delitescere in solitudine. Morbus omnis depellitur, languores omnes curantur, tolluntur in caelum voces Deum laudantium, & gratias agentium atq; dicentium, Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis per sanctum Auitum. Sed cum vir Dei immensa populi multitudine premeretur, voluit nocturnis horis clani ad loca occultiora se transferre: sed tam populi precibus, quam praesulum auctoritate, vix tandem potuit retineri. Construxit autem eo in loco insigne monasterium, in quo in hunc vsq; diem priscorum patrum Pauli & Antonij instituta inconvulsa seruantur.

Cap. 8.

Per id tempus vir Dei Aureliam proficiscitur, liberaturus miseris, qui in ergastulis vinciti tenebantur. Venit autem ei obuiam immensa turba languentium: e quibus vnus paruulum filium a natiuitate caecum ad eius pedes deposuit, orans vt ei lumen restitueret. Iungunt pueri simul vniuersi, ne possit pater pueri voto frustrari suo. Itaq; sanctus Auitus tam illorum precibus, quam paterna pietate permotus, in oculos caeci pueri signum salutis impressit, & euestigio ille praesentem potuit cernere mundum. Quod quidem nos ab eius ipsius caeci, sed nunc clare videntis, ore accepimus. Nimis vero prolixo operis est cuncta annotare, quae postit pater pueri vniuersis in locis vir Dei effecit. Certè eius vrbis iudicum superba potestas, & ius eius miraculis, adeo ei addicta fuit, vt ante omnia vinciti, eo rogante, relaxati sint.

Cap. 9.

Non est autem illud quoq; silentio pretereundum miraculum, quod quidam * Miciacensis monachus, quem sanctus Auitus peculiariter charum habuit, qui etiam in solitudinem cum illo profectus fuerat, cum iam supremum duceret spiritum, fratres rogauit, ne ipsius corpus prius tumularerent, quam beatissimus Auitus super corpus eius precatus esset. Porro beatus Auitus more suo absq; vilo vehiculo iam procul secesserat in desertum itinere longo, & ad solis occasum vsq; illic confiterat: cum ecce vnus e fratribus derepente ei nunciat obitum illius, quem diximus. Ille vero eonuncio non mediocriter afflictus, qua potuit celeritate ad monasterium properauit. Iam noctis media spatia abierant, & ingressus vir Dei in oratorium, circa defunctum ipse quoq; instar aliorum in medio templi se prostrauit. Iam vero vigilijs defessos monachos somnus obtinuerat. Tacuit vir Dei, latusq; illo silentio, ad feretrum se adiunxit, conuersus.

Nota, Sanctorum metuenda pauimenta.

que ad solita precum arma, more suo humi se abijcit, multo lachrymarum imbre sanctorum metuenda pauimenta perfundit, ad omnipotentem Dominum indefinenter preces supplices transmittit. Absolutis precibus, surgit a solo, sentit diuina benignitate vitam monachi sui sibi donatam, defunctumq; inter ipsa noctis silentia ita compellat: In nomine Dei patris omnipotentis surge frater, & tam repentini decessus tui rationem nobis expone. Illico surgit, qui fuerat mortuus, sedensque in feretro, omnia, quae ipsi euenissent, & quemadmodum eius oratione a tetrae mortis vinculis ad lucem esset reuocatus, ordine explicauit. Monachi eorum mutuis colloquijs excitati, obstupescunt caelesti miraculo, quod vita functum cum S. Auito sermones conferre viderent. Itaq; omnes humi prostrati, sacerdotis vestigia lambunt, Deo in excelsis gratias sublimiter agunt, quod tanta per Auitum virtutis suae miracula in eo monasterio declararit. Porro is, qui excitatus fuit a morte, beati viri complexus dexteram, incolumis a feretro surrexit, & cum hymnis & canticis spiritualibus ad amicam cellulam abscessit, multisq; postea annis superuixit. Fuit hoc miraculum a sancto Leobino Carnotensi Episcopo diulgatum, qui se ab ipso ad vitam reuocato fratre id didicisse testabatur. Sumus autem in commemorandis beatissimi Auiti miraculis, quorum iam olim probata testimonia collegimus, succincti, ne mysteriorum solennia in vesperam vsque protrahamus.

Cap. 10.

Nota quid prisca aetas tribuerit sanctorum reliquijs.

Quidam ex Dunensi castello, pro eius plebeculae salute deprecaturus, ablegatus est ad S. Auitum. Accedit deuotus ad virum Dei, obsecrat, vt corpus suum pro castelli eius munimine, apud ipsos patiat, post obitum suum humari: ponatur eorum verbis, egregiam fabricam ipsius nomini se dedicaturos. At vir sanctus: Indignum est, inquit, hominem peccatorem & multis criminibus inuolutum, intra templum tumulari: campis patentibus ad futuram examinationem, ossa humiliata in fossa humo decet recondi. Sed tamen vt vestro satisfiat desiderio, si in proposito permanetis, templum in Dei nomine vt construatur, non recuso. Meum vero corpus ad Aurelianorum urbem ex Dei voluntate condetur. Si quid tamen opportunum vestro loco existi.

existimatis, inter futura mox iurgia, ex abeunte indignas meas, si poscitis, reliquias capietis. Quod ita quoque factum est. Illo enim in loco hodie magna degit cōgregatio hominum, Deo sacra officia sine intermissione reddentium.

Nec multò post vir beatus certaminis sui finem obtinuit, sanctumque cælis spiritum reddidit. Vbi verò Aurelianenses & Dunenses de eius obitu certiores facti sunt, propter sacrum corpus sibi vendicandum vtrinq; arma capeſſunt. Dunenses Abbatis sui corpus tanquàm quodam suo priuilegio reposcebant: Aurelianenses monachum Miccianensis monasterij sibi deberi contendebant. Cum autem monasterium, in quo vir Dei decesserat, Dunensibus esset propinquius, celeriter omnes eò aduolant, defuncti corpus tanquàm instructa acie rapiunt, sublatumque ad extructam basilicam abſportare nituntur. Sed non segnes Aureliani, licet aliquanto posterius, armis instructi occurrunt, fores basilicæ occupant: clypeis tecti, parant se ad conflegendum cum Dunensibus sacrum corpus abſportantibus. Id ubi è sylua progressi hæcenus securi Dunenses conspiciunt, animis perturbati, desperant se posse voto potiri suo. Itaque submotis illis, in media æde onus sacrum inuiti deponunt, castris castra opponunt, inter media vtrorumque, tela thesaurus constituitur: sed cælitus adest præsidium, ne eius causa, qui multis sæpè vitam attulerat, in mutua cædis discrimen illi conijcerentur. Adest, Deo volente, Leufus, vir insignis ac summa potestate præditus: iurgantium lites dirimit, armorum sæua consilia dissipat, corpusque saluiferum per publicum aggerem Aurelias deſportari iubet.

Tum verò Dunenses magno dolore correpti, lamentabiles dant voces in cælum, & quia non possent sacros artus, vi impediti, apud se retinere, orant beati viri aliquas reliquias sibi permitti. Non potuit hoc negari petentibus, maximè quòd æquissimis precibus etiam lachrymas adiungerent. Accedunt ad funus summi sacerdotes, & cum tremore corpus sacrum attrectantes, magnum reliquiatum munus conferunt postulantibus. Deinde proficiscentes, corpus in sublimè tollunt sacerdotes, & vrbana manus feretro protinus nobilia colla supponit: gaudent, qui possunt sacrum contingere lignum. Sanctissimum funus hostilis turba cominus antecedit, vrbemque petentes populi, condense pede feruntur. Cerneret illic cereis ardentibus ruralia arua quasi candere flammis, & millibus multis stipata caterua, iam prima populi pars arcem attingebat, cum multi necdum è Dunensi castello pedem extulissent. Quis verò ingentem illum Clericorum psallentium chorum, qui ex vicinis vrbibus studio religionis ad Auito persoluenda officia alacres conuenerant, explicare queat: quorum ardens & ignitus clamor, instar cælestis tonitruum sidereum pulsabat Olympum. Vox erat vna omnium clamantium & dicentium: Gloria in excelsis Deo, & in terra Aurelianorū perpetua sub Auito pax. Atque ij vix tandem densa populorum agmina perrumpentes, sacrum corpus perferunt ad sepulcrum: atque in loco sancto centum ab vrbe passibus religiosè & cum summa reuerentia magni pontifices tuulant defenſorem. Titulus quidem ex vilissimi ligni materia illi positus est, sed membra interim totus venerabatur orbis.

Ea tempestate rex Childebertus, inclytus Francorum princeps, comparato exercitu Hispanias suo addere imperio volebat. Audita verò tanti viri fama, & quòd sepulcrum eius exigui parietes vallarent, cælesti regi votum integra deuotione nuncupauit, si incolumis in regnum suum sancti Auiti intercessione reuerteretur, amplissimam se super eius monumentum basilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ab hostibus perpeſſus est, sed quoties ei structæ essent insidiæ, toties sancti Auiti intercessione ab impendentibus periculis liberatus est: atque ita sospes & triumphans redijt in regnum suum. Tum verò insignem ædem, vt erat pollicitus, in loco supradicto extruendam curauit, vsus ad eam exornandã solertia Vuaddonis, vnus ex proceribus suis. Cuius operis mercede eum credimus minimè frustratum. Illic enim assiduis miraculis virtutum gesta clarescunt. Clausi pateſcunt oculi, debiliū membra subitò conualescunt, mutus vocem recipit, surdus auditum. Datur regioni salus integra, & per omnium infirmitates velox medicina percurrit. Vir sanctus coniungitur Aniano,

& vrbs Aurelianorum illorum circumsæpta virtutibus, seruat in medio: Quorum patrociniò nos diuina Trinitas custodire & conseruare dignetur: cui est honor & virtus & potestas in secula seculorum,

Amen.

Xxx 2

DE

Cap. 11.
Eius obitus.

Nota lector
antiquam
deuotionem,
& cauēno-
uos Vigilā-
tianos.

Cap. 12.

Cum tremore
Episcopi
sacrum eius
corpus at-
trectant.

Cerei ardē-
tes plusimi.

Nota.

Cap. 13.

Childeber-
tus rex inſi-
gnem ei ex-
truit ædem.

DE EODEM S. AVITO, EX GREGORIO
TVRONENS. DE GLORIA CONFESSO-
rum, Cap. 99.

Vltio diui-
na in eum,
qui noluit
feriari in fe-
sto sancti
Auiti,

Vitus Abbas Carnoteni pagi, quem Peftensem vocant, sapientissimè minere dissolutionem sui corporis Spiritu sancto reuelante praedixit: qui recedens à corpore, honorificè apud Aurelianensem urbem humatus est, super quem fideles Christiani ecclesiam construxerunt. Post cuius obitum cum anniuersarius assumptionis eius dies cum summo coleretur honore, vnus è ciuibus, alijs ad Missarum spectanda solènia euntibus, accepto rastro, vineam pastinare direxit. Increpitusque à multis, cur huic festiuitati deesset, redire noluit, dicens: Et hic, quem colitis, operarius fuit. Verùm vbi ingressus vineam, primo istu terram aperuit, protinus retorta ceruice, facies eius ad tergum conuersa est. Tunc tremens, spectantibus populis, cum fetu magno basilicam sancti ingreditur. Post paucos verò dies, orans in eodem loco assidue, directa ceruice conualuit.

DE SS. MARTYRIBVS MARCO ET MARCELLIANO
offendet Lector multa lectu dignissima in Historia S. Sebastiani cxi.
mij martyr: quæ est l. Tomo die 20. Ianuarij. Passi
sunt autem 18. Iunij.

MARTYRIVM SANCTI LEONTHII ET SO-
CIORVM, PER CYRVM SCRIBAM. HABETVR
in Simeone Metaphraste.

18. Iunij.
Cap. 1.
Adrianus
Senator fa-
milissimus.

VO tempore Vespasianus Romanorum Imperium tenebat, vir quidam ordinis Senatorij, Adrianus nomine, crudelis, & animo valde immanis, omniumque pessimarum artium inuentor, cum audiisset quosdam Christianos esse ab omnibus illis abhorrentes, qui dijs ipsis sacrificia offerrent, deosque ipsos despicientes, & alios homines magicis artibus ac disciplinis & adulationibus à deorum familiaritate remouentes, quippe qui dicerent, non esse deos, sed vnum tantum Deum: furore percitus, Imperatorem adiit, & ab eo petijt, vt sibi contra homines Christianos potestatem daret. Imperator verò statim omnem potestatem Adriano contulit, eique mandauit, vt quicumque eius edicto parere, & dijs sacra facere vellet, honore magno donati, ad eum mitterentur: qui verò nollent, cruciatibus grauissimis subiecti, morti addicerentur.

Cap. 2.

Cum igitur Adrianus ex magna Roma discessisset, significatum ei fuit à quibusdam, in vrbe Tripoli esse militem quendam, Leontium nomine, qui deos ipsos reprobaret, & eos qui sacra illis facerent, ab eorum cultu auerteret, & patrias leges dissolueret. Cum hæc Adrianus de Leontio audiisset, hilaritate non mediocri affectus est, & militum cohortes præmisit, vt Leontius, qui talia faceret, comprehenderetur. Cum verò prope urbem venissent, eorum tribunus, qui & ipse demonum superstitioni & idolis addictus erat, repente febre torus correptus est, & militibus suis dicebat: Ita mihi dij propitij sunt, vt ego scio, vndenam hoc malum in me profectum sit. Dij aduersus me indignati sunt: cum enim huc profecturus essem, congruentem victimam illis non obtuli. Milites igitur cum Tribunum suum ita febre æstuantem per tres dies, neque cibum aliquid sumentem, sed magis magisque febre laborantem viderent, multis angustijs premebantur. Nocte autem illa Angelus Domini apparuit ei, dicens: Tribune, si vis sanus fieri, vnà cum militibus, qui tecum sunt, ter clames: Tu, qui sancti Leontij Deus es, mihi, quaeso, auxilium feras. Si hoc dices, statim sanus fies.

Angelus ap-
paret Tri-
buno ido-
lolatæ.

Cap. 3.

Cum Tribunus in talem mentis excessum venisset, & sobrius esset, vidit Angelum, vt adolescentem aliquem, candida veste indutum, & ad spectus speciem quandam terribilem